

Nieuwe kansen voor beekprik in de Reusel?

Halverwege de vorige eeuw was het slecht gesteld met de visgemeenschap in de meeste beken als gevolg van watervervuiling en normalisatieprojecten. Een soort als de beekprik ging hierdoor sterk achteruit. Vanaf de jaren negentig is er door water- en natuurbeheerders hard gewerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit en habitat herstel in beken. Met resultaat! Soorten als het biermpje en riviergrondel worden tegenwoordig weer wijd verspreid aangetroffen. Een zeldzame en weinig mobiele soort als de beekprik blijkt na herstelprojecten vaak niet terug te keren doordat bronpopulaties uit het stroomgebied verdwenen zijn. Dit blijkt ook in Noord-Brabant het geval. In deze provincie verdween de soort uit drie van de vier oorspronkelijke stroomgebieden. De resterende populatie bevindt zich in de Keersop en Dommel.

Criteria herintroductie

Om de beekprik in Noord-Brabant een handje te helpen en bij te dragen aan het herstel en duurzaam voortbestaan van de soort, is de mogelijkheid tot herintroductie in beeksystemen die inmiddels weer geschikt geworden zijn onderzocht. Voorwaarden hierbij zijn dat de herintroductie bijdraagt aan behoud van de soort, het voormalige leefgebied voldoende herstelt is en er geschikt bronmateriaal voorhanden is. Door het IUCN zijn criteria opgesteld waaraan een herintroductie moet voldoen (zie kader). Op initiatief van RAVON en met ondersteuning van de provincie Noord-Brabant is een voorstudie uitgevoerd naar de haalbaarheid van een herintroductie van de beekprik in zijn historische leefgebieden in Noord-Brabant.

IUCN-criteria voor herintroducties:

- Het leidt tot een duurzame populatie
- Het draagt bij aan duurzaam behoud van de soort
- Multidisciplinaire aanpak
- Vooraf onderzoek naar taxonomische status
- Vooraf inschatting van het aantal uit te zetten dieren
- Betrek ervaringen uit eerdere herintroducties
- Binnen historische areaal
- Habitat is geschikt voor de soort
- Oorzaken uitsterven zijn weggenomen
- Geschikt bronmateriaal is beschikbaar
- Geen negatief effect op de bronpopulatie
- Screening op ziekten
- Programma wordt langdurig (financieel) ondersteund
- Ontheffing op Flora en Faunawet
- Monitoring van zowel uitgezette als bronpopulatie

Beekprik (Foto: Jelger Herder)

Historisch leefgebied herstelt

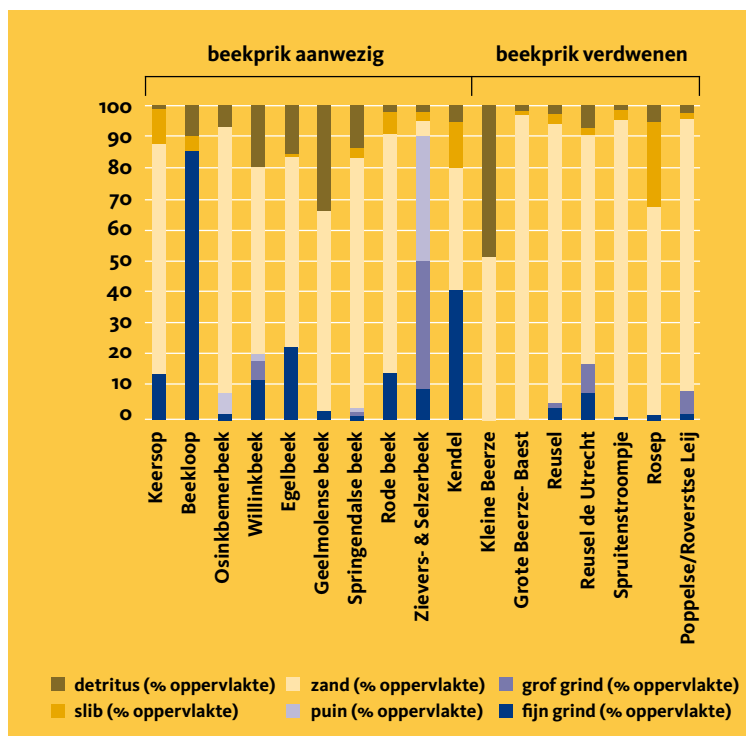
De voorstudie laat zien dat de Reusel, met name het beektraject op landgoed De Utrecht, op basis van hydromorfologische kenmerken en waterkwaliteit weer een geschikt leefgebied vormt voor de beekprik. De Reusel meandert hier sterk en er is in voldoende mate grind als paaisubstraat, en detritus als habitat voor larven aanwezig. Bos op de oever zorgt voor beschaduwning, zodat de watertemperatuur laag blijft. Andere beken, in de stroomgebieden Boven-Mark, Boven-Dongel en Aa, waar de beekprik ook is verdwenen, bieden momenteel nog geen geschikt leefgebied voor de soort.

Bronmateriaal

Verschillen beekprikken in het stroomgebied van de Maas en IJssel van elkaar? En welke populatie is het meest geschikt om als bron te dienen voor herintroductie in Noord-Brabant? Een genetisch onderzoek bracht antwoord op deze vragen. Zo is vastgesteld dat alle Nederlandse beekprikpopulaties tot dezelfde 'fylogenetische groep' behoren en overeenkomen met beekprikken in centraal en noord Europa. Verder is vastgesteld dat meerdere beekprikpopulaties in de Achterhoek, Veluwe, Limburg en Noord-Brabant zowel een goede genetische variatie vertonen en voldoende groot zijn, als een evenwichtige leeftijdsopbouw hebben om in aanmerking te komen als bron voor een herintroductie. De populatie in de Keersop en Dommel wordt gezien als de meest geschikte bron, vanwege de directe nabijheid en mogelijke lokale (Brabantse) adaptaties.

De Reusel heeft op landgoed De Utrecht een meanderend karakter (links). De bodem bestaat uit zand en fijn tot grof grind (rechts)
(Foto's: Frank Spikmans)

In beken waar de beekprik voorkomt is altijd grind aanwezig, maar de hoeveelheid verschilt sterk tussen beken. In de Reusel op landgoed De Utrecht is relatief veel grind aanwezig (Spikmans *et al.*, 2013).

Deze populatie is een van de grootste van Nederland en wordt qua omvang op vele tienduizenden dieren geschat.

Herintroductie en monitoring

Een zoektocht in de internationale literatuur en raadpleging van specialisten brachten aan het licht dat er weinig ervaring bestaat met de herintroductie van de beekprik. Een van de redenen hiervoor is dat beekprik moeilijk te kweken is. Het overzetten van dieren uit duurzame bestaande populaties blijkt de betrouwbaarste methode. Belangrijk hierbij is dat er voldoende individuen geïntroduceerd worden, om te voorkomen dat genetische variatie verloren gaat. Om de herintroductie tot een succes te maken en een evenwichtige populatie op te bouwen, moeten er enkele honderden beekprikken per jaar uitgezet worden gedurende een periode van 5 jaar. Om het verloop van de herintroductie te volgen zal een monitoringsonderzoek uitgevoerd worden. Daarbij kijken we ook naar de bronpopulatie, die natuurlijk geen nadelige consequenties mag ondervinden. Na afstemming met alle betrokken partijen, zoals het Waterschap, visrechthebbenden, terreinbeheerders en Dienst Regelingen, verwachten we het komende najaar van start te gaan. Dan leven er na meer dan 50 jaar afwezigheid binnenkort weer beekprikken in de Reusel.

De complete voorstudie (Spikmans *et al.*, 2013) is als pdf beschikbaar op www.ravon.nl.

Frank Spikmans